

این رساله در جلسه مورخ ۲۷/۱۰/۱۳۵۱

هیئت رسیدگی به درخواست اخذ نوبت تصویب رسیده

دانشگاه تهران

دانشکده علوم اداری و مدیریت بازرگانی

تحقیق پیرامون

مدیریت مهمانسراهای سازمان جلب سیاحان

استاد راهنما

جناب آقای دکتر علیرضا بشارت

هیئت داوران

آقای دکتر صدقی، آقای دکتر ستاری

تهیه و تنظیم از : شفیقه ابری

دانشجوی فوق لیسانس رشته علوم

اداری دانشکده علوم اداری و

مدیریت بازرگانی

تاریخ ویدی ماه سنبل سال ۱۳۵۱

۱۴۷

پیشگفتار

وقتی د و نفر با معاضدت یکدیگر تصمیم میگیرند که عمل کوچکی را چون بلند کردن يك سنگ از زمین ، انجام دهند علم اندازه تشکیل آن د و نفر را بقصد انجام آن کار سازمان مینامند ، بدین ترتیب هر تأسیس پذیرائی هر قدر که کوچک باشد میتواند يك سازمان بشمار آید زیرا این تأسیس برای وصول به هدفی ایجاد شده و در آن — عد های هر چند معدود برای نیل به آن هدف مشخص بایکدیگر همکاری میکنند . تقسیم کار بین آنها صورت میگیرد ، سلسله مراتب ایجاد میشود ، خطوط ارتباط برقرار میگردد ، حیظه نظارت تشکیل میشود و النهایه مدیری مقرر میگردد که تصمیم میگیرد ، دستور میدهد و زیر ستانی که ، تصمیمات اتخاذ شده را بمرحله اجراء رمیآورنند . بنا بر این ما میتوانیم مهمانسراهای سازمان جلب سیاحتان را که گاهی کار اداره — کنند ه شان بیش از شش نفر نمیشود بعنوان يك سازمان کوچک بپذیریم . این سازمان که هدف آن خدمت ب مردم و در ضمن کسب سود میباشد باید بصحیح ترین وجه ممکن اداره شود .

بوجود آمدن يك سازمان ملازمه با مواد فیزیکی لازم و سرمایه کافی دارد . مدیر شایسته و کارکنان آزموده با ضافه ابزار کار لازم میتوانند بعنوان مواد فیزیکی يك سازمان بشمار آیند . علاوه بر مواد فیزیکی وجود سرمایه کافی نیز از جمله ضروریات يك سازمان است . عامل سومی که شاید بتوان از آن بعنوان مهمترین عامل سازنده سازمان نام برد اداره صحیح آن سازمان است که ملازمه با تقسیم کار صحیح ، ایجاد خط ارتباطی ساده و منظم ، برنامه ریزی دقیق ، سازمان دادن به امور ، هماهنگی ساختن و کنترل فعالیتها و امور آن سازمان دارد . طبیعی است اگر سازمانی فاقد يك یا چند عامل ذکر شده در بالا باشد قادر به نیل به هدف نبوده و مواجهه با شکست خواهد شد .

اگر اکثر مهمانسراهاى سازمان جلب سياحان با وضع نابسامانى روبرو هستند
ميبايد توجه شود كه اين تاسيسات كوچك پذيرائى فاقد كدام عامل مهم هستند
مهمانسراهاى سازمان جلب سياحان از سرمايه كافي ولازم برخوردارند. تاسيسات
وتجهيزات آنها نسبت به تاسيسات وتجهيزات مهمانخانه هاى مشابه بهتر و
مطلوب تر است. بهترين نوع ابزاركار در اين مهمانسراها موجود ميباشد. آنچه كه
اين مهمانسراها فاقد آن هستند مد يزشايسته وكاركنان آزموده ميباشد و طبعا
چنين تاسيساتى از اداره صحيح نيز برخوردار نميباشند. اين نتيجه گيرى از عدم
موفقيت مهمانسراها در نتيجه بررسى همه جانبه اى كه در متن تحقيق بدانها اشاره
رفته، حاصل شده است و اميد ميرود كه اين كوشش ناچيز در طريقى نا بخردانه و
بيهوده بهد رنرفته باشد.

در اينجا بر خود لازم ميدانم كه از معاضدت وراهنمايىهاى استاد ارجمند
جناب آقاى دكتور بشارت سپاسگزارى كنم وهمچنين كمكها و همرايىهاى جناب آقاى
دكتور اسخ معاون محترم سازمان جلب سياحان، آقاى شياوشن توللى مدير امور
مهمانسراها و ساير كارمندان شركت سهامى تاسيسات جهانگردى و سازمان جلب
سياحان را پاس دارم.

* فهرست مندرجات *

صفحات

پیشگفتار

۱	فصل اول: کلیات :
۳	الف - تعریف موضوع تحقیق
۴	ب - اهمیت و علت انتخاب موضوع (فرضیه)
۵	ج - روش تحقیق
۶	د - حدود و موانع تحقیق
۷	ه - اصطلاحات خاص
۸	فصل دوم: طرح مسئله سفرازد ورتترین ایام :
۸	الف - نیاز بسفر
۱۰	ب - میدان سفر
۱۱	ج - رشد و توسعه سفر
۱۵	فصل سوم: شناخت جهانگردی :
۱۵	الف - تعریف جهانگردی و کیفیت توسعه آن
۱۷	ب - بررسی ارزش جهانگردی :
۱۷	۱- ارزش اجتماعی
۱۷	۲- ارزش سیاسی
۱۷	۳- ارزش اقتصادی
۱۸	ج - پیدایش سازمانهای جهانگردی ملی
۲۰	د.۱ - موقعیت ایران در جهانگردی بین المللی:
۲۰	۱- بررسی موقعیت جغرافیائی
	ایران از نظر جهانگردی

- ۲۱ — بررسی جاذب‌های جهانگردی
ایران
- ۲۲ — توسعه سیاحت داخلی
- ۲۵ فصل چهارم: ایجاد سد زمان جلب سیاحان :
- ۲۵ الف — تشخیص نارسائیهای کشور در بهره —
برداری از جهانگردی
- ۲۶ ب — هدفها، وظایف و تشکیلات سازمان
جلب سیاحان :
- ۲۶ ۱ — هدف ما
- ۲۶ ۲ — وظایف
- ۲۷ ۳ — تشکیلات
- ۲۹ ج — عملیات سازمان جلب سیاحان از بدو
تاسیس تا سال ۱۳۵۰ :
- ۲۹ اول : فعالیتهای تاسیساتی :
- ۲۹ ۱ — مهمانخانه ستلزی
- ۳۰ ۲ — احداث مهمانسرا
- ۳۰ ۳ — احداث چاپخانه
- ۳۰ ۴ — ایجاد اردوگاه جهانگردی
- ۳۱ ۵ — ایجاد اقامتگاه جوانان
- ۳۱ ۶ — احداث پلاژهای نمونه
- ۳۱ دوم : فعالیتهای مطالعاتی :
- ۳۱ ۱ — طرح جامع جهانگردی کشور
- ۳۲ ۲ — طرح جامع جهانگردی کرانه —
دریای خزر

۳۲	۳- طرح ایجاد مراکز جهان‌نگردی کلاس‌ها، شت و داشت تبلیغی
۳۲	۴- طرح ایجاد مرکز جهان‌نگردی‌گرد
۳۲	۵- طرح جامع آب‌های معدنی سرعین ولایت ریجان
۳۳	۶- طرح جامع جهان‌نگردی جزایر کیش، ومینو
۳۴	سوم: فعالیت‌های تسهیلاتی
۳۴	چهارم: فعالیت‌های تبلیغاتی
۳۴	پنجم: فعالیت‌های آموزشی
۳۶	فصل پنجم: شرکت سهامی تاسیسات جهان‌نگردی یا عامل اداره کننده تاسیسات پذیرائی جهان‌نگردی:
۳۶	الف- عوامل ایجاد کننده شرکت سهامی تاسیسات جهان‌نگردی
۳۷	ب- هدف‌ها، وظائف و تشکیلات شرکت:
۳۷	۱- هدف‌ها
۳۸	۲- وظائف
۳۹	۳- تشکیلات
۴۲	ج- مهمانسراها، سازمان جلب سیاحان:
۴۲	۱- هدف‌ها از ایجاد مهمانسراها
۴۴	۲- انواع مهمانسراها
۴۶	۳- نحوه سرمایه‌گذاری و رزمینه احداث مهمانسراها
۴۷	۴- چگونگی اداره مهمانسراها

صفحات

- ۵۸ — بررسی آمار مهمانان وارده بنه
مهمانخانه ها و مهمانسراها
- ۵۶ — تجزیه و تحلیل صورت های مالی
مهمانسراها
- ۶۹ — نظرات مدیران شرکت سهامی
تاسیسات جهانبگردی در مورد
مهمانسراها
- ۷۵ — بررسی علل ایجاد کنند ه ضرر
در مهمانسراها
- ۸۲ فصل ششم: خلاصه بررسی و نتیجه نهایی و ارائه توصیه ها و
پیشنهاد ها :
- ۸۳ — خلاصه بررسی و نتیجه نهایی
- ۸۶ — ارائه توصیه ها و پیشنهاد ها

فهرست منابع و ماخذ

فهرست جداول و ضمائم :

الف - جداول

- ۱- جدول شماره (۱) - فهرست مهمانسراهای سازمان جلب سیاحان (الف و ب)
- ۲- جدول شماره (۲) - درصد اشغال اتاقهای مهمانسراهای سازمان جلب سیاحان (سال ۱۳۵۰)
- ۳- جدول شماره (۳) - مقایسه ضرر مهمانسراهای سازمان جلب سیاحان در دو سال ۵۰-۹۴
- ۴- جدول شماره (۴) - مقایسه ضرر مهمانسراهای سازمان جلب سیاحان در دو سال (۵۰-۹۴)
- ۵- جدول شماره (۵) - مقایسه ضرر مهمانسراهای سازمان جلب سیاحان در دو سال ۵۰-۹۴ (الف و ب)
- ۶- جدول شماره (۶) - مقایسه سود مهمانسراهای سازمان جلب سیاحان در دو سال ۵۰-۹۴
- ۷- جدول شماره (۷) - مقایسه مهمانسراهای سازمان جلب سیاحان با مهمانخانههای مشابه از نظر نرخ اتاق
- ۸- جدول شماره (۸) - مقایسه سنتهای سود و زیان ویژه در سالهای ۹۴-۵۰ (الف و ب)
- ۹- جدول شماره (۹) - نسبت ارزینههای قابل کنترل مهمانسراها در سال ۱۳۴۸ (الف ، ب و ج)

ب - ضمائم

- ۱- ضمیمه شماره (۱) - جدول حقوق و طبقه بندی مشاغل شرکت سهامی تاسیسات جهانگردی

- ۲- ضمیمه شماره (۲) - نسبت هزینه دستمزد کارکنان به کل هزینه‌ها
در مهمانسراهای سازمان جلب سیاحان
- ۳- ضمیمه شماره (۳) - تقاضای ایجاد یا توسعه مهمانخانه در
شهرهای مختلف ایران در سال ۱۳۴۹ و
۱۳۵۰ (الف ، ب ، ج ، د ، ه ، ن ، ی)
- ۴- ضمیمه شماره (۴) - بخشنامه شماره ۱۱۸۸۵ مورخ ۶/۹/۵۰
- ۵- ضمیمه شماره (۵) - نرخ اتاق در مهمانسراهای سازمان جلب
سیاحان تا دی ماه سال ۱۳۵۰
- ۶- ضمیمه شماره (۶) - نرخ اتاق در مهمانسراهای سازمان جلب
سیاحان از دی ماه سال ۱۳۵۰ به بعد
- ۷- ضمیمه شماره (۷) - نمودار سازمانی مهمانسراهای سازمان جلب
سیاحان
- ۸- ضمیمه شماره (۸) - درخواست جنس از انبار

این رساله در جلد دوم، خ ۲۷، ۱۰، ۱۳۵۱

بمنصوب رسید

تاریخ رسیدگی درجه خوب

"فصل اول"

کلیات

سفر که معلول نیازها و خواسته‌های گوناگون اقتصادی، اجتماعی و حقوقی بشر است پس از آنکه به مرحله عمل درآمد بصورت عامل پدیدآورنده رشد فرهنگی و اعتلای شخصیت، برای انسان در درجه اول و بصورت عامل بسیار نیرومند توسعه اقتصادی برای جامعه در درجه دوم، قدم بعرضه وجود نهاد.

امروز جهانگردی و سیاحت نه بعنوان یکی از عوامل تفریح و تفرج بلکه بصورت صناعت در دنیا پذیرفته شده و کشورهاییکه دارای جاذبه‌های جهانگردی هستند برای رشد اقتصاد خود از آن در حد امکان بهره میگیرند.

بهره‌گیری از صنعت جهانگردی با داشتن جاذبه‌های جهانگردی طبیعی و هم چنین آثار تاریخی و باستانی که لازمه آن وجود یک فرهنگ پیشرفته قدیمی است و هم چنین تجهیز و آماده ساختن این جاذبه‌ها جهت استفاده جهانگردان بوسیله ایجاد تاسیسات پذیرائی و فراهم آوردن تسهیلات

گوناگون و انجام تبلیغات دامنه دار در مورد آن جاذبه ها ، ملازمه دارد .
تجهیز و آماده نمودن جاذبه های هرکشوری برای جلب و جذب سیاح
از ممالک خارجی و هم چنین از داخل کشور مستلزم وجود يك سازمان متشکل
و گسترده است که اقدامات لازم را در این زمینه بعمل آورد . در کشور ما
سازمان جلب سیاحان این مهم را بعهده گرفته و طی عمر بسیار کوتاهی که
بسر آورده (۹ سال) توانسته گامهای موثری در زمینه جلب جهانگرد بیشتر
بردارد و طبیعی است که اقدامات انجام شده غایت مطلوب نبوده و کافی و وافی
برای ظرفیت جهانگردی این کشور نمیباشد .

سازمان جلب سیاحان در زمینه فراهم آوردن تاسیسات لازم برای
پذیرائی از مهمانان وارد کشور و سیاحان وارد بهر شهری اقدام به تشویق
بخش خصوصی جهت سرمایه گذاری در زمینه احداث تاسیسات پذیرائی کرده
است ولی از آنجائیکه سرمایه گذاری در این مورد در شهرهاییکه بندرت مهمانی
اعم از خارجی و ایرانی وارد آن میشود ، مقرون بصرفه نبوده و بخش خصوصی
تمایل بسرمایه گذاری در این گونه شهرها ندارد لذا این سازمان سرمایه گذاری
در چنین شهرهایی را خود راساً بعهده گرفته و اقدام با احداث مهمانخانه های
بنام مهمانسرا ، اردوگاههای جهانگردی ، اقامتگاه جوانان* و پلازهای نمونه
کرده است تا بدینوسیله ضمن رفع نیازمهرم آن شهر بوجود حداقل تاسیسات
پذیرائی ، سرمایه گذاران بخش خصوصی آن شهر را تشویق و ترغیب بایجاد
تاسیسات پذیرائی و بهره گیری از آنها نموده و در ضمن نمونه و سرمشقی از نظر
استاندارد تاسیسات پذیرائی در چنان شهرهایی باشد .

اولین اقدام تاسیساتی این سازمان در زمینه ایجاد مهمانسرا بوده
که از واسطه برنامه سوم عمرانی کشور آغاز باین امر کرده و در شهرهایی بسیار
دور افتاده و کوچکی که بعضی از آنها احیاناً در مسیر راههای کشور نیز نبوده اند

* Youth Hostel

مهمانسراهای شش‌الی ده اطاقه ایجاد نموده‌اند و بعضی موارد با اعطای وام بشهرداریه‌ها آنها را تشویق با احداث مهمانسرا در آن شهرها کرده ولی غالباً اداره و بهره برداری از آن مهمانسراها را بدین علت که نمونه و سرمشقی از نظر دادن تسهیلات و فراهم آوردن راحتی و رضایت مهمانان باشد، خود بعهده گرفته است.

وجود ایرادات و اشکالاتی در زمینه اداره این مهمانسراها که نشانه بارز آنها نارضایتی مهمانان وارده و ضرر سالیانه مهمانسراها می‌باشد، نگارنده را باین فکر واداشته که با تحقیقی در این زمینه بعلت واقعی این ضررها و شکایت مهمانان پی برد و از آنجاست که این تحقیق پی ریزی شده است.

الف - تعریف موضوع تحقیق :

همچنانکه از عنوان گزارش برمی‌آید تحقیق در زمینه چگونگی ~~ساخت~~ اداره مهمانسراهاست. مهمانسراهای سازمان جلب سیاحان همانطوریکه مذکور افتاد در ابتدا نه بعنوان یک واحد انتفاعی بلکه بعنوان یک واحد خدمتی و برای تجهیز و آماده نمودن شهرهای کوچکی که فاقد حداقل تاسیس پذیرائی بوده‌اند، وگشودن شهرها بروی مهمانان وارده و تشویق بخش خصوصی ب سرمایه گذاری بوجود آمده‌اند. این مهمانسراها در دو درجه دستاره و سه ستاره احداث گردیده و از شش‌الی بهشت اطاق داشته‌اند. مهمانسراهای شیراز و تبریز بعلت اشتغال فراوان و نیاز وافر که بقرضه اطاق بیشتر بود توسعه داده شده و هر یک به ۲۱۲ اطاق و ۴۴ اطاق افزایش یافته‌اند.

سیاست دولت و برنامه سازمان از احداث مهمانسراها همانطور که ذکر شد انتفاع از این مهمانسراها نبوده و طی سالهای اولیه نیز انتظار سود نمیرفت ولی با تغییراتی که در سیاست دولت رخ نمود و انتظار انتفاعی که از سرمایه‌گذاریه‌ها^ی دولتی پیش آمد فلسفه وجودی مهمانسراها نیز تغییر کرده و در برنامه‌های آتی احداث مهمانسرا، معیارهای جدیدی برای ایجاد آنها پیش بینی گردید.

تاحتی المقدور در نقاطی ایجاد گردند که بازده سرمایه‌ای داشته و انتفاعی باشند، انتظار ضرر از مهمانسراها بکلی منتفی گردید و مسئله جلوگیری از خسران سالیانه مطرح شد ولی تاکنون متأسفانه اقدامی که مفید فایده بوده باشد صورت نگرفته است.

ب - اهمیت و علت انتخاب موضوع:

مسئله‌ای که در حال حاضر برای سازمان جلب سیاحان مطرح است اینست که چگونه میتوان جلوی ضرری را که صورت سود و زیان اکثر مهمانسراها در پایان سال نشان میدهند گرفت و چگونه است که مهمانخانه‌های مشابه این مهمانسراها در همان شهرها سود بالنسبه مطلوبی در پایان سال عرضه میکنند و حال آنکه مهمانسراها با اشغال نسبتاً بالای اتاقها و تخت‌ها و عرضه تجهیزات و تسهیلات و غذائی که در استاندارد تقریباً "بالا تر است از سودی که آن مهمانخانه‌ها میبرند بی بهره‌است. آیا بدین ترتیب امکان ادامه احداث مهمانسرا برای دولت وجود دارد و میتوان با تحمل ضررهای هنگفت سالیانه و جبران آنها از اعتبارات دولت باز هم اقدام با ایجاد مهمانسرا کرد؟ در صورت متوقف ساختن ایجاد مهمانسرا، با برنامه تجهیز شهرها چگونه باید مواجه گردید و بهترین نیست که راهی برای متوقف ساختن ضرر مهمانسراها جستجو کرد؟

با مقایسه‌ایکه نگارنده بین تاسیسات و تجهیزات مهمانسراها از یک طرف و تاسیسات و تجهیزات مهمانخانه‌ها از طرف دیگر بعمل آورد این گمان بذهن خطور کرد که اداره مهمانسراهای سازمان جلب سیاحان دچار ایراداتی میباشد که شاید بر خود دستگاه معلوم و روشن نمیشد و احتمالاً "نقص در مدیریت دستگاه مرکزی که همانا شرکت سهامی تاسیسات جهانگردیست و یا نقص در مدیریت آنها داخلی مهمانسراها موجب چنین رکود و عدم موازنه‌ای در درآمد و هزینه مهمانسرا گردیده است. بدینال این تصور و فرض، نگارنده در پی یافتن علت و یا علل این

معلول برآمد و سعی بر آن داشت که از میان واقعیات و مسائل پیچیده درهم فشرده و آشفته حقایق را بیرون کشد ؛ حقایقی که ما را بسرمنزل واقعیت بکشاند ، واقعیت اینکه چگونه شده است که مهمانسراهای سازمان جلب سیاحان همه ساله ضرر میدهند و رد یا قبول این عرض که آیا مدیریت نا صحیح این مشکل را بوجود آورده است یا نه .

ج - روش تحقیق :

در پی گیری شکافشن مشکل یاد شده ناچار از اتخاذ چندین روش بودیم قبل از هر چیز میباید بطور کلی مسئله سفر و چگونگی تکوین آن و وسائلی که کمک برشد و توسعه سفر کرده اند و موقعیت ایران در جهانگردی بین المللی مورد بررسی قرار میگرفت تا خواننده پایه وزیرینای محکمی برای موضوع مورد تحقیق و اهمیتی که موضوع مورد تحقیق میتواند دارا باشد ، در اختیار داشته باشیم . طبیعی است که شناخت موقعیت جهانگردی ایران اعم از داخلی و خارجی و اهمیتی که تاسیسات پذیرائی میتوانند در بالا بردن ویاتنزل دادن ایمن موقعیت داشته باشند ، ملازمه باشناخت کلی سفردارد و در پی چنین شناختی تحقیق از طریق مراجعه بکتاب و اسناد و مدارک بعمل آمده و منابع و مآخذ موجود در کتابخانه سازمان جلب سیاحان و کتابخانه علوم اداری و مدیریت بازرگانی و همچنین آرشیو سازمان جلب سیاحان مورد استفاده قرار گرفته است .

پس از آنکه وضع جهانگردی در ایران بر ما روشن شد عوامل ایجاد کننده سازمان جلب سیاحان و هدفها ، برنامه ها ، و عملیات سازمان ازید و تاسیسات پی گیری گردیده که در این مورد نیز از آرشیو و اساسنامه سازمان جلب سیاحان استفاده شده است .

برای تحقیق در مورد مهمانسراها بطور اخص و عملیاتی که شرکت سهامی تاسیسات جهانگردی جهت اداره این مهمانسراها و سایر تاسیسات پذیرائی احداث شده از طرف سازمان جلب سیاحان ، معمول میدارد از آرشیو

آن شرکت استفاده شده، شکایات واصله از مهمانان مهمانسراها مورد بررسی قرار گرفته، با مدیرعامل شرکت مزبور و چند تن از مسئولین امور مهمانسراها و چند نفر از مدیران مهمانسراها مصاحبه حضوری بعمل آمده و از نظرات آنها در امر تحقیق کمک گرفته شده است. برای مقایسه وضع مهمانخانهها با مهمانسراها از صورت های سود و زیان و بیلان های سالیانه آنها استفاده شده و طبیعاً چنین تحقیقی لزوم مسافرت به بعضی از شهرهایی را که مهمانسراها در آنها مستقرند جهت شناخت موقعیت شهر از نزدیک و موقعیت مهمانسرا در آن شهر از لحاظ قرار داشتن آن در مسیر راهها و محیطی که مهمانسرا در آن وجود آمده و رشد میکند، نوع مهمانانی که بآن مهمانسراها وارد میشوند و مصاحبه با مدیر و مسئولین و گاهی با بعضی از اهالی شهر را پیش آورده است. بدین ترتیب در این تحقیق از روش مشا هده و مصاحبه نیز استفاده بعمل آمده و سعی بر آن بوده که حتی المقدور نکتهای از نظر دور نماند.

د - حدود و موانع تحقیق :

در این گزارش دامنه تحقیق بمناسبت موضوعاتی که مورد بحث قرار گرفته، وسیع و یا محدود شده است. در مورد مسئله سفر دامنه تحقیق بزمان تکوین تمدن انسانی گسترش مییابد. در مورد جهانگردی بین الطلی از آمار و ارقام مربوط به سالهای ۱۹۶۳ تا ۱۹۷۰ استفاده شده و در مورد موقعیت جهانگردی ایران آمار مربوط به سالهای ۱۳۴۲ تا ۱۳۴۹ مورد استفاده قرار گرفته اند.

در زمینه مهمانسراها دامنه تحقیق محدود به سال تاسیس شرکت سهامی تاسیسات جهانگردی (۱۳۴۶) تا سال ۱۳۵۰ میگردد.

طبعاً موانع متعددی در مسیر جریان تحقیق وجود داشته که تا جایی که مقدور بوده نسبت به رفع آنها اقدام شده است. از جمله موانع، عدم وجود مهمانخانه در بعضی از شهرهایی بود که دارای مهمانسرا بود. طبیعاً در چنین صورتی امکان مقایسه بین مهمانخانه و مهمانسرا وجود نداشت.

برای جبران چنین نقیصه‌های بعوامل محیطی، میزان استفاده اهالی شهر از آن — مهمانسرا با مراجعه به نمونه اتفاقی آماری، مصاحبه با مدیر مربوطه و مراجعه به جامعه آماری شهربانی از نظر ورود مهمان خارجی و داخلی بشهر، توجه شده است.

در مواردی که مدیر مهمانسرا مایل به ابراز نظر واقعی خود نبوده و طبعاً دسترسی بنواقعیّت را مشکلتر ساخته بسایر مسئولین مهمانسرا وهمچنین مسئولین امور مهمانسراها در شرکت مراجعه گردیده و حتی المقدور نقیصه‌ها زفاسع شده‌اند.

در بعضی از واحدهای شرکت سهامی تاسیسات جهانگردی از دادن — اطلاع ویا مدارکی بعلمت مسئولیتی که در قبال آنها احساس میشود خودداری گردید که طبعاً با مراجعه بسایر واحدها و پیروندهای مربوطه موانع ذکر شده مرتفع گردیده‌اند.

ه — اصطلاحات خاص :

صنعت جهانگردی بعلمت ویژگی خاص خود از نوعی سادگی و بی‌پیرایگی برخوردار است که لزوم استفاده از اصطلاحات خاص را منتفی میسازد. بدیهی است که گاهی از کلماتی استفاده شده که برای خواننده‌ای که برای اولین بار با آن کلمات مواجه میشود کمی نامانوس مینماید لذا در جهت رفع این نقیصه در متن گزارش بتوضیح آن اصطلاحات اقدام شده و بنظر نمیرسد که در این مورد مشکلی برای خواننده پیش آید.

” فصل دوم ”

طرح مسئله سفر از دورترین ایلم

از روزگاران بسیار دور انسانها و حیوانات بدلائل گوناگون
و اغلب برای جستجوی اقلیم های مناسبتر داثما” در تحرك بوده اند . سیستمهای
کشاورزی و دامپروری در گذشته موجب این حرکات بوده اند و امروزه نیز زندگی
صنعتی و شهرنشینی حرکات جدیدی را بوجود آورده است .

بررسی علل سفر و مهاجرت مردم نشان میدهد که افراد بدلائل گوناگون
مبادرت به سفر میکنند که نیاز بسفر از اهم این دلائل میباشد :

الف - نیاز به سفر :

” بورمن ” متخصص امور اجتماعی مربوط به امر صنعت سیاحت و جهانگردی
معتقد است که بشر از دیر باز برای رهائی از تنهایی و سختی و همچنین ————— بین
وابستگی های محلی و معنی دیگر دوری از بستگان و آشنایان در صد داتخان
روشی بوده است تا بوسیله آن نیاز روانی خود را که از يك سو فرار از محیط

و از سوی دیگر نوبیلی است، بر طرف کند و بالاخره پس از اندیشه و تفکر فراوان همواره سفر را برای چاره جوئی برگزیده است*.

صرف نظر از علل دیگری چون تمرکز اداری، اقتصادی و فرهنگی، کشش و جاذبه شهر نیز مسئله مهمی است که در جذب روستائیان بطرف شهر اهمیت دارد.

از طرف دیگر نیاز اقتصادی انگیزه مهم بشر در انتخاب سیر و سیاحت بوده است زیرا بشر قبل از آنکه در محلی سکنا اختیار کند برای ارتزاق خود مجبور بیافتن سرزمینی جهت تامین غذا و مایحتاج زندگی میگردد و هنگامیکه در نقطه‌ای مسکن میگزیند پیشه‌وری و حرفه‌های متنوع بوجود می‌آید و برای آموختن حرفه‌های جدید دست بسفر میزند و بمنظور دست یابی بمنابع اولیه و دست نخورده اقتصادی با سفر می‌نهد و بالاخره ضرورت اقتصادی بشر را تا آنجائی که امکان دارد وادار بسیر و سیاحت مینماید و این امر بحدی رونق میگیرد که امروزه نیز بصورت یک پذیرده مهم اقتصادی خود نمائی کرده و بعنوان یک صنعت شناخته میشود.

یکی دیگر از علل سفر رفع نیاز اجتماعیست. آشنائی با سنن و آداب و رسوم و شناخت افکار و ایده‌ها از دیرباز مورد توجه بوده است و چون تفاهم اندیشه‌ها کاری بس دشوار مینمود از همان ابتدای امر سیاحت چاره موثر این کار شناخته شده و بعنوان یک نیاز اجتماعی مورد قبول قرار گرفت.

نشریه‌ای که از طرف اتحادیه بین‌المللی سازمانهای رسمی جهانگردی منتشر میشود در مورد اهمیت صنعت جهانگردی مقاله‌ای تحت عنوان "جهانگردی

* سازمان جلب سیاحان، شناسائی وضع موجود در بخش جهانگردی،

چیست* درج کرده است که طی آن مقاله اهمیت این صنعت از نظر حفظ صلح جهانی مورد توجه قرار گرفته است .

نظر باینکه گسترش صلح جهانی و پایداری این صلح در صحنه سیاست بین المللی امری بس ضروری میباشد و صنعت سیاحت و جهانگردی نیز در این زمینه همواره نقش بس مهمی بعهده داشته است ، لذا جهانگردی بین المللی رامیتوان بعنوان عامل بسط عقاید و اندیشه ها مورد قبول و توجه قرار داد . از طرفی آشنائی افراد و جوامع نسبت به طرز حکومت و روش و خط مشی سیاسی کشورهای مختلف مسئله مهمی است که از قدیم الایام خاطر افراد ممالک جهان بآن مشغول بوده و افراد جوامع مختلف جهت تامین این نیاز و آشنائی بس سیستم حکومتی کشورهای دیگر و توجه به رژیم های سیاسی مسئله سفر را در مد نظر قرار داده و توانسته اند از طریق مسافرت های گوناگون بنقش های سیاسی مختلف که در اقصی نقاط جهان آشنائی پیدا کنند و بدین ترتیب بتوانند در صحنه سیاست بین المللی برای خود جای پائی مستحکم ایجاد نمایند .

ب - میدان سفر :

باتوجه بآنچه که مذکور افتاد ملاحظه میشود که بشر بعلت نیازهای متفاوت و مختلف دست بسیر و سیاحت زده است ولی آنچه در ریادی امر مود توجه قرار میگردد اینست که بشر در آغاز امر با مشکلات فراوانی روبرو بوده است که میتوان آنها را موانع طبیعی قلمداد کرد و طبعاً " بعلت وجود موانع طبیعی از قبیل کوهها ، فقدان راه مناسب ، وجود دریاها ویا مهمتر از همه وجود حیوانات وحشی در مسیرها ، موفق بسیر و سیاحت بنحو دلخواه نبوده است . بارانهای سیل آسا ، ریزش برف شدید ، کولاک ، سرما ، گرما و مه غلیظ و سایر عوامل

* International Union of Official Travel Organization (IUOTO), "What is Tourism", Correspondence Course for Tourism Studies, Vol.12, Geneva, 1969-pp 3-5

طبیعی دیگر نیز بطور موثری در جلوگیری از توسعه سفر عمل میگردند و اثر این موانع امروزه با پیشرفتهای فنی و دستگاهها و وسائلی که بشر برای رفع موانع بوجود آورده، کمتر گردیده ولی ازین نرفته اند و هنوز هم از جمله مسائل حاد و شدید در مانع از سفر بشمار میروند. وسعت این موانع در گذشته گاهی بحدی میرسیده که مسئله سفر را برای ماهها و گاه سالیان متوالی بتعویق میانداخته است.

پس از آنکه بشر موانع طبیعی اولیه را ازین برد، هنوز مواردی وجود داشت که مشکلتر مینمود و میبایست با وسائلی تکنیکی و فنی مجهزی برای مقابله با آنها برخاست زیرا با مطالعه تاریخ تحولات اجتماعی ملاحظه میشود که سفر و سیروسیاحت بصورت واقعی از وقتی شروع میشود که بشر موفق بساختن کشتی بادی و بالاخره کشتی بخار میشود.

ی
اندک اندک با مرور زمان و گسترش علم و صنعت و ازین بردن محدودیتها فنی بشر تاحدی موانع طبیعی را از سر راه خود بر میدارد و محدودیتهای فنی را خنثی میکند.

بررسی ممالک باستانی نمایانگر صحنه های با عظمت تلاش و کوشش پی گیر انسان در راه غلبه بر موانع طبیعی محیط، زندگی خود و ایجاد تسهیلات در رفع آن موانع میباشد. هر چه از عمر پیدایش بشر بر روی زمین میگذرد این پیروزی بزرگتر و درخشانتر میگردد زیرا که بشر با قوه تعقل خود توانسته و میتواند بر ناگواریهای طبیعی و محدودیتهای فنی چیره گردد.

ج - رشد و توسعه سفر:

همچنانکه مذکور افتاد مطالعه در پیدایش اجتماعات اولیه نشان دهنده و تأیید کننده این مطلب است که انسان همواره در مکانی جایگزین شده و محلی را برای سکناى خود برگزیده است که در آن مکان طبیعت حداکثر معاضدت و سخاوت خود را نشان میدهد. و بهمین جهت در اطراف رودخانه ها اولین